

Vedeckotechnický rozvoj a problémy uvedomelej disciplíny

Vedeckotechnický rozvoj, ktorým prechádza aj naša armáda, ako pevná a nedeliteľná súčasť ozbrojených síl štátov Varšavskej zmluvy, priniesol do jej vybavenia modernú výzbroj a vojenskú techniku. V súvislosti s tým prichádzajú do popredia aj podstatné zmeny v spôsoboch a formách bojovej činnosti. Nebývalo narastá aj úloha morálnych a politických faktorov, zvyšujú sa požiadavky na bojovú pripravenosť jednotlivých druhov vojsk a nároky na kvalitu prípravy vojenských špecialistov, čo zákonite ovplyvňuje aj prípravu kádrov na všetkých stupňoch velenia a riadenia.

Celý tento proces, vyznačujúci sa zavádzaním modernej bojovej a inej techniky je umožnený a podmienený systematickým rozvojom výrobných síl krajiny a celého socialistického spoločenstva. Obsluha a údržba týchto moderných bojových prostriedkov si vyžaduje morálne a politicky vyspelých, odborne vojensky a technicky pripravených vojakov. S tým sa súbežne zvyšujú nároky na bojovú pohotovosť vojsk, ktorá je podmienená ich bojovou pripravenosťou a uvedomelou vojenskou disciplínou, tak ako si to vyžadujú narastajúce požiadavky na operačné umenie a vedenie súčasného boja.

V uskutočňovaní vedeckotechnického rozvoja v našej spoločnosti v armáde malo bezosporu veľký význam aj májové plénum ÚV KSČ v roku 1974 a na jeho vý-

sledky naväzujúci celoarmádny aktív komunizmov (jún 1974). Jeho hlavným cieľom bolo, na základe konkrétnej analýzy hľadať aj v armáde ďalšie cesty pre všestranný vedeckotechnický rozvoj, ako aj nové riešenie pre zvýšenie efektívnosti a hospodárnosti výcviku. Súčasne s tým bolo treba hlbšie postihnúť niektoré spoločenské dôsledky procesov, pri ktorých veda a jej aplikácia sa v plnej miere dotýka technickej sféry a organizácie, no rovnako zahŕňa aj oblasť riadenia a velenia, rozvoj vzájomných medziľudských vzťahov, štýl práce, úlohy stranického riadenia a metódy práce komunistov pri presadzovaní a naplňaní tohto procesu v celej ČSLA. [Lidová armáda čí. 16/1974, str. 4].

V praktickej realizácii týchto cieľov sa však vyskytujú tendencie chápať vedeckotechnický rozvoj v živote jednotiek a útvarov zúžene. Často sa preceňuje jeho technická stránka a zabúda sa na spoločenské dôsledky. Nesprávne sú aj názory na samospasiteľnosť vedeckotechnickej revolúcie — najmä jej významu. Vidí sa v ňom akýsi recept, ktorý môže vyriešiť všetky problémy, vyskytujúce sa v armáde. Vieme však z praxe, že dosiahnutie aj malého technického pokroku si vyžaduje veľké premeny v rozvoji techniky, v organizátorskej a riadiacej práci, no aj v politickom a straníckom vedení a v celej výchovnej sfére.

Preto pri realizácii niektorých požiadaviek vyplývajúcich z vedeckotechnické-

ho rozvoja, zohrávajú významné miesto štáby zväzkov, a útvarov. Neobídu sa však ani bez širokého aktívu spolupracovníkov, kde miesto majú inžinierskotechnické kádre. V práci štábov je dôležitá starostlivosť o výchovu v zmysle súčasných požiadaviek na činnosť vojsk. Ľudia sa totiž potrebujú nadchnúť pre lásku k technike, pre využívanie a údržbu modernej bojovej techniky, ktorou sú naše zväzky a útvary prezbírované. S tým úzko súvisí dosiahnutie stupňa vo všestrannom politickom, materiálnom a technickom zabezpečení vojsk v mierových a poľných podmienkach. Pre splnenie týchto úloh treba hľadať cesty cez vojensko-odbornú a technickú pripravenosť ľudí. Takáto pripravenosť je jedným zo základných a rozhodujúcich faktorov vo vzťahu človeka a technika, lebo od neho závisí, či moderná bojová a iná vojenská technika bude správne a efektívne využitá.

V tomto procese, konštrukcie a ovládania sebadokonalejších zbraní a zbraňových systémov, zohráva rozhodujúcu úlohu človek. Rozhoduje tiež o tom, ako a kedy budú použité pre splnenie vojensko-politických cieľov. Preto konkrétne skúmanie tejto zložitej problematiky — riešenie vzťahu človeka a vojenskej techniky, je predmetom sústavného skúmania marxisticko-leninskej teórie. Vyjadrujú sa k nemu vedci a vojenski teoretici, lebo tieto vzťahy sa pod vplyvom revolučných zmien v spoločných a technických procesoch stávajú zložitejšími. V. I. Lenin neraz zdôrazňoval, že obidva faktory, t. j. pripravený človek a moderná bojová technika, zaručujú dosiahnutie úspechu vo vojne. Sebadokonalejšia technika, by bola totiž bez človeka mŕtvym materiálom. Keď hovoril o ľuďoch, tak mal na mysli, že cit, prácu, vôľu, rozum, schopnosť a morálnu silu človeka nemôže plne nahradiť žiaden robot a ani elektronický mozog. Preto v príprave na súčasný boj nám vždy pôjde o takých ľudí, „... ktorí ovládli výzbroj a bojovú techniku, ktorí sú morálne a fyzicky pevní, bezvýhradne oddaní své vlasti, strane a národu“. (Vojensko-inžinierska psychológia. Naše vojsko, Praha 1973, str. 22—23).

Z tohto vzťahu, ktorý je ovplyvnený aj požiadavkami kladenými na človeka pri práci s technikou a jej ovládaní, je dôležité rešpektovať niektoré skutočnosti. Pôjde tu najmä o pochopenie, že vojenská technika sa neprestajne vyvíja. Tento vývoj prebieha zrýchľujúcim tempom a dotýka sa raketových systémov a jadrových zbraní, no na druhej strane sú v tomto procese zahrnuté aj klasické zbrane, či sú to už

tanky, bojové vozidlá pechoty, delostrelectvo, letectvo, ručné zbrane, rôzna zabezpečovacia a iná technika. S rozvojom týchto prostriedkov sa súběžne rozvíja aj vojenská teória, ktorej je dané, aby tiež odhaľovala a predvídala nové aspekty vo vzťahoch človeka a techniky.

Je všeobecne známe, že teórie o súčasnej úlohe vedy, techniky a človeka sú neprestajným objektom zostrojčieho a ideologického boja v súčasnom rozdelenom svete. Vytvárané teórie využívajú rôzne politické hnutia pre svoje ciele tak, aby to vždy vyhovovalo najreakčnejším imperialistickým kruhom.

Prebiehajúci proces vedeckotechnického rozvoja vo vojenstve má aj svoju významnú sociálnu stránku. Vidíme ju najmä v zmenách na požiadavky vo formovaní osobnosti budovateľa a obrancu socialistickej vlasti. Technika, spojenie človeka s technikou — vysoký stupeň technizácie, pôsobia bezprostredne na vedomie vojakov a zvyšujú požiadavky na jeho právu. Nová vojenská technika a jej využitie pre boj zvyrazňujú význam morálnych, politických, bojových a psychických vlastností vojakov. Viac ako kedykoľvek predtým vystupuje do popredia požiadavka dôsledného ovládania zbraní a bojovej techniky. To samozrejme vyžaduje pestovať a upevňovať také vlastnosti ako je húževnatosť, vytrvalosť, psychická odolnosť, disciplinovanosť a pod. Významné miesto tu zohráva aj profesionálna pripravenosť — vojenské profesionálne vlastnosti vojakov, na ktoré zákonite vplyvajú špecifické stránky vojenského života a výcviku, nároky na zvyšovanie bojovej a politickej prípravy a činnosti ľudí. Zvyšujú sa tiež požiadavky na úroveň bojovej a politickej prípravy, na pevný vojenský režim, organizovanosť života, uvedomelú vojenskú disciplínu a pod.

Vieme a prax nám to potvrdzuje, že disciplína a jej uvedomelý charakter ostáva v socialistickej armáde jednou z rozhodujúcich podmienok jej boj schopnosti, ktorej význam stále narastá. Dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje požiadavky na vojenskú disciplínu, je tiež vojenskotechnický rozvoj. Využívanie bojovej techniky a celých zbraňových systémov nie je totiž možné bez harmonického pôsobenia celých kolektívov, kde aj sebamensia nedisciplinovanosť jednotlivca, či vynechanie niektorej operácie, môže mať nezodpovedné následky. Narastajúce požiadavky na vedenie bojovej činnosti kladú vysoké nároky na aktívne, tvorivé myslenie a osobnú iniciatívu. Úspech v súčasnom boji stále viac závisí od včasného plnenia rozkazov, od

aktivity a tvorivej činnosti, samostatnosti a osobnej zodpovednosti vojakov. Ide tu teda o sústavnú pripravenosť na rýchlu, rozhodnú a časovo presne vymedzenú činnosť. Perfektná znalosť zbrane a jej technických možností napomáha k tomu, že vojak v zložitej situácii nestratí duchapri tomnosť, nezabudne nadobudnuté vedomosti a ovládanie zbraní. Práve naopak, je schopný zmobilizovať svoje sily a schopnosti tak, že ho určité psychické napätie prinúti k zvýšeniu svojej aktivity, rýchlosti a presnosti. Vie tiež správne reagovať na vzniknuté a meniace sa situácie, jeho činnosť a správanie sa je premyslené a dáva záruku splnenia úloh.

Správnemu rozhodovaniu vojakom v zložitej činnosti pomáhajú aj cieľavedome uplatňované požiadavky na zvyšovanie uvedomelého charakteru disciplíny, smerujúce k zvyšovaniu bojovej pohotovosti a pripravenosti. Ukazuje sa, že je dôležité pri tom položiť dôraz na výchovu a pochopenie významu:

- **časovej disciplíny**, ktorá vyžaduje od vojakov a kolektívov, často veľmi presnú činnosť, často rozpočítanú na minúty a sekundy. Ide tu o využívanie faktora času, ktorý je podmienený veľkou pohyblivosťou a rýchlym priebehom bojovej činnosti. Tento faktor značne limituje úsilie ľudí v poľných podmienkach, v pohotovostnom systéme a pod.;

- **osobnej a kolektívnej zodpovednosti** spojenej s disciplinovaným prístupom príslušníkov jednotky a útvaru za splnenie bojovej úlohy;

- **disciplíny vzorného a zručného využívania** zložitej bojovej techniky a výzbroje, pri najprísnejšom zachovávaní príslušných predpisov, smerníc, technických pravidiel a norem na údržbu;

- **disciplíny bojovej a pohotovostnej služby**, spočívajúcej v bojovej pohotovosti, ktorú považujeme za syntetický ukazovateľ stupňa vojenskej disciplíny. Jej nepretržitosť vyžaduje od ľudí značné morálne, fyzické a psychické vypätie, tiež sústreďenie všetkých schopností a zručností pre splnenie bojovej úlohy.

Uplatňovanie týchto požiadaviek prispievajúcich ku skvalitňovaniu a disciplinovanému plneniu úloh jednotlivcami i kolektívmi, je vo veľkej miere závislé od výchovy k týmto mravným a vôľovým vlastnostiam — čestnosť, odvaha, obetavosť, súdružnosť, vedomie občianskej a vojenskej povinnosti za splnenie požiadaviek prísahy.

Hlavný zdroj pre naplňovanie požiadaviek na dosahovanie vysokého stupňa uvedomelosti v disciplíne a v bojovej pohoto-

vosti treba hľadať v týchto významných pilieroch:

- **ideová a politická uvedomelosť** a oddanosť vojakov socializmu, ktorú považujeme za základný prvok komunistického presvedčenia,

- **vysoká organizovanosť** vojenského života a pevný vojenský režim presne podľa ustanovení základných poriadkov, aby každý vojak poznal svoje povinnosti a presne ich plnil,

- **iniciatíva** a aktivita každého vojaka pri nepretržitom zdokonaľovaní vojenských a politických povinností, v ovládaní zbraní a bojovej techniky.

V tejto práci je správne sústrediť pozornosť na formovanie marxisticko-leninského svetového názoru, ktorý považujeme za základný zdroj upevňovania morálneho a politického stavu a vojenskej disciplíny. Pre jeho formovanie využívame a skvalitňujeme individuálnu a kolektívnu výchovu práci s vojakmi rôznych sociálnych skupín, kategórií a odborností. Dôležité je upustiť od preceňovania administratívnych a represívnych opatrení, ktoré v disciplinárnej praxi ešte stále pretrvávajú. Je správne systematicky a cieľavedome objasňovať princípy socialistickej zákonitosti, premyslene rozvíjanou právnou výchovou, aktívnou propagandou požiadaviek prísahy a ustanovení základných predpisov a poriadkov.

Upevňovanie uvedomelej vojenskej disciplíny a výchovu k disciplinovanosti nemôžeme chápať formálne. Práve trvalé návyky v disciplinovanosti, získané v priebehu výchovy a bojovej prípravy, vedú vojakov v rozhodujúcich okamihoch bojovej činnosti k statočnosti, vytrvalosti a hrdinským činom. Doterajšia prax potvrdzuje, že disciplína v socialistickej armáde, postavená na výchove k socialistickej vlastenectvu a internacionalizmu, je trvalým zdrojom ovplyvňovania bojovej pohotovosti. Preto aj v súčasnej výchovnej práci treba mať na zreteli Leninovu myšlienku: „Červená armáda vytvorila neobyčajne tvrdú disciplínu, a to nie karabáčom, ale na základe uvedomelosti, oddanosti a sebezobetovania samých robotníkov a roľníkov.“ (Lenin, V. I. Spisy zv. 29. SVPL Bratislava 1957, str. 220). Z nej nám pre výchovnú prácu vyplýva, že mimoriadny dôraz na upevňovanie uvedomelej vojenskej disciplíny vychádza z požiadavky obrany socializmu. Veď ten vojenský organizmus, ktorým preniká uvedomelosť v disciplíne, znásobuje svoju bojovú a údernú silu, čím sa dosahuje morálny základ pre nadobudnutie prevahy nad nepriateľom. Takto chápaná a udržiavaná disciplína kladne ovplyvňuje

obrancu socialistickej spoločnosti, zvyšuje jeho bojaskopnosť.

Základom pre leninskú charakteristiku podstaty uvedomelej vojenskej disciplíny sa stal najmä dôsledný rozbor politických a triednych pohľadov na obsah a ciele, pre ktoré je vojna vedená. Marxizmus-leninizmus učí, že každá vojna vedená proti socialistickému štátu, dostáva vyhranene triedny charakter. Súčasne možná vojna a v nej vedené bojové akcie by boli, v dôsledku nezmieriteľných triednych a politických protikladov, vedené s maximálnou prudkosťou a rozhodnosťou. Preto za základné ukazovatele uvedomelej vojenskej disciplíny v súčasnom výchovnom pôsobení môžeme považovať:

- schopnosť a vnútornú pripravenosť jednotlivca a celých bojových kolektívov uvedomelo, aktívne a včas, prísne a presne plniť normy vojenskej disciplíny;

- vedieť sa vnútorne ovládať a kontrolovať vonkajšie prejavy a spôsoby správania sa a konania;

- vypestovať si schopnosť dobrovoľne podriaďovať osobné záujmy spoločenským a bez výhrad podriaďovať sa veliteľom pri plnení vojenských povinností. Táto požiadavka narastá v súčasnom stupni vedecko-technického rozvoja našej armády.

Tieto ukazovatele vyplývajú z vyhranene triedneho charakteru socialistickej vojenskej disciplíny daného tým, že medzi vojakmi základnej služby a vojakmi z povolania je súlad triednych záujmov. Pred všetkými stojí spoločný cieľ — dosahovať trvalú bojovú pohotovosť a pripravenosť, ktorá by mala byť dosahovaná vysokým stupňom uvedomelej vojenskej disciplíny.

Z týchto skutočností vyplývajú aj úlohy veliteľov a štábov, tiež aj politických orgánov, ich vplyvu na celý proces výchovy a výcviku. Celý tento proces musíme chápať ako významný činiteľ upevňovania disciplíny. Dôležité je, aby sa vo svojej práci riadili zásadou, že medzi najúčinnšie metódy v tejto práci patrí metóda osobného príkladu. Dôležité miesto tu zohráva veliteľský zbor, lebo len jeho vlastná náročnosť mu zabezpečuje aj morálne právo na náročné velenie a vyžadovanie plnenia povinností podriadenými. Tým tiež sa dosahujú záruky, že pri plnení náročných úloh, znásobených vysokou disciplinovanosťou, zvýši sa aj bojová sila našej armády, ktorá je podmienená vedeckotechnickým rozvojom.

Preto, keď má byť efektívne využitá úderná sila súčasnej bojovej techniky, je správne v celej práci veliteľov a politických orgánov položiť dôraz na ideový vý-

chovu vojakov, smerujúcu k upevňovaniu komunistického presvedčenia a k boju proti preceňovaniu technickoorganizačnej stránky bojovej pohotovosti. Takýmto prístupmi sa zabúda na najdôležitejšieho činiteľa — na človeka. Ideová výchova významne tiež pomáha pri zdokonaľovaní vojaka v oblasti vedeckého svetového názoru, psychológie a upevňuje jeho morálne a politické vlastnosti, potrebné na zvládnutie požiadaviek bojovej pohotovosti a jej udržiavania na požadovanom stupni. Účinne tiež pomáha bojovať proti prejavujúcim sa meštiackym tendenciám. Musíme je preto viac využívať na kritiku a odhaľovanie týchto nesprávnych praktík a odhaľovanie pretrvávajúcich nedostatkov.

Je dôležité si tiež uvedomiť, že ideová výchova účinne pomáha vojakom:

- pochopiť narastajúci význam požiadaviek na organizovanosť života, vojenský režim a disciplínu,

- vnútorne byť odhodlaným a pripraveným zvládnuť požiadavky na súčasný boj cez sústavné zvyšovanie bojového majstrovstva,

- uvedomiť si, že zvládnutie bojovej techniky je podmienené aj vojenskou disciplínou, ktorá vedie k presnosti a včasnosti pri plnení úloh,

- neprehliadať nesprávne konanie príslušníkov kolektívov a správne reagovať na vyskytujúce se nezdravé tendencie vo vzájomných vzťahoch.

Ďalej je dôležité nepripustiť narušovanie denného poriadku, oneskoreného začatia výcviku, neefektívne využívanie výcvikovej doby. Skvalitnením riadenia a pomocou priamo na mieste zamedzí nedôslednosti v presnom a včasnom plnení výcvikových úloh a technologických noriem. Celému procesu zvládnutia vojensko-technických premien pomáha zodpovedné vedenie podriadených k urýchlenému zvládnutiu zverenej techniky aj za využitia foriem socialistickeho súťaženia a vojensko-technickou propagandou ukazovať na všetky jej prednosti. Učiť tiež obsluhu techniku poznať, využívať ju a udržiavať v stálej bojovej pohotovosti. V tejto ich práci sa potom koncentruje uvedomelosť a formujú sa morálne, politické a bojové vlastnosti, ktoré pomáhajú pochopiť potreby obrany socialistickej vlasti, no aj požiadavky na vysokú úroveň uvedomelosti v disciplíne jednotlivcov a bojových kolektívov.

Doterajšie skúsenosti, získané v procese rýchleho zvládnutia novej techniky, priťahujú v niektorých prípadoch aj narastanie priestupkov, čo často vyplýva predovšetkým

z určitej netrpezlivosti na jednotlivých stupňoch velenia. Tieto stavy sa potom nepriaznivo odzrkadľujú aj vo vzájomných vzťahoch, v morálnom a politickom stave. Potvrďuje sa tým úzka súvislosť disciplíny s ovládaním bojovej techniky. To vyžaduje citlivo a sústavne pracovať s ľuďmi, využívať vplyv a autoritu stranických a zväzác-kých organizácií, pomoc vzorných vojakov a triednych špecialistov. Správne vysvetľovať význam osobnej disciplíny, no najmä zodpovednosť kolektívu za splnenie úloh. Správnym vplyvom na bojové kolektívy sa vytvárajú podmienky pre takú atmosféru, ktorá často zabráňuje nedôslednosť v plnení povinností a pomáhajú zvyšovať majstrovstvo. Významné miesto prináleží aj poddôstojníkom, ktorých metodická príprava by sa mala intenzívnejšie zamerať na vysvetľovanie ich miesta a úloh pri upevňovaní vojenskej disciplíny, udržiavaní vojenského režimu, vedenia základného výcviku a pod.

Správne prístupy vo výchovnej práci veliteľov a politických pracovníkov v jednotkách pomáhajú cieľavedomému formovaniu disciplinovaných kolektívov. Pozitívom takejto práce sú trvalé dobré výsledky v úrovni disciplíny, morálneho a politického stavu a medziludských vzťahoch. Vytvorená súdružská atmosféra v jednotke odstraňuje napätia, narušovanie vzťahov v kolektívoch, podlamovanie vzájomnej dôvery a spolupráce. Odstraňuje prejavy šikanovania, nesprávne vzťahy medzi vojak-

mi rôznych nástupných ročníkov, jednotlivými odbornosťami, funkciami, podriadenými a nadriadenými.

Ku komplexnému pôsobeniu na kolektívy a disciplínu je nevyhnutné využívať neformálnu prácu nadriadených v jednotkách. Tým pomáhať a pružne reagovať na konkrétne situácie a prijímať politickovychovné a organizačné opatrenia. Je jedine správne, keď tí čo riadia, velia a rozhodujú, správne využívajú svoju právomoc a skúsenosti k efektívnemu uplatňovaniu najosvedčenejších metód v práci s jednotlivcami a kolektívami. V tomto procese je dôležité pochopiť, že „... požiadavky, ktoré objektivne rastou v súlade s rýchlym rozvojom vojenství a vedeckotechnickým pokrokom, jehož dôsledkom jsou změny v organizaci, technickém vybavení a v operačně taktickém použití vojsk, vyžadují stálého ideově politického růstu a odborného zdokonalování všech našich velitelů, náčelníků, politických pracovníků a pracovníků štábů. To je závažný požadavek na všechny velitelské stupně ve vojscích...“ (Porada celoarmádního stranického aktivu, k projednání závěrů XV. sjezdu KSČ v ČSLA. HPS-ČSLA, NV 1976, str. 59). Takáto činnosť pomôže v budúcnosti postupne naplňovať požiadavku XV. zjazdu KSČ, aby sa ČSLA stala školou disciplinovanosti a organizovanosti, čo je nevyhnutné pre splnenie náročných úloh, vyplývajúcich z vedeckotechnického rozvoja v našej spoločnosti a jej ľudovej armády.